

Na sluiting van Muladares in de Pyreneeën:

Gieren vallen dood van de honger

Door: Bert de Jong, gepubliceerd op 7 april 2007 in het Noordhollands Dagblad, Haarlems Dagblad, Leids Dagblad, Gooi- en Eemlander.

In 2000 waren er nog een slordige 200 zogeheten 'Muladares'. Vaste plekken in de omgeving van dorpen, waar de veehouders hun dode beesten neer konden leggen. De gieren ruimden ze op. Deze voerplaatsen zijn allemaal gesloten. De gevolgen zijn rampzalig. Kees Woutersen is er woedend over. De ex-Alkmaarder woont in Huesca, schreef een handvol boeken over flora en fauna in de Pyreneeën, en runt een reisorganisatie gespecialiseerd in natuurtrips. Hij vertelt: „In de Riglos, onderdeel van de Aragonese Pyreneeën, broedden vijf jaar geleden 92 paar vale gieren, die 58 jongen groot brachten. Dit jaar doen slechts 40 paar een broedpoging, zonder succes. Ze zijn te zwak om eieren te leggen. Een andere broedkolonie, bij Guara, telde in 1999 nog 89 broedparen met 75 groot gebrachte jongen. Dit voorjaar telde ik 15 broedparen, zonder jongen.” Twee voorbeelden die de ernst van de situatie illustreren.

Koloniebroeders

Gieren zijn de favoriete vogels van Woutersen. „Weet je dat ze honderden kilometers per dag af kunnen leggen om aan voedsel te komen, en dat ze een kadaver in luttele minuten tot op het bot kaal vreten? Het zijn bovendien koloniebroeders. Dat maakt ze voor mij extra interessant. In Nederland was ik gespecialiseerd in meeuwen, eveneens koloniebroeders.” Woutersen schreef een boek over meeuwen die in Alkmaar op daken gingen broeden na de komst van vossen naar de duinen.

Samen met de boeren in Aragon knokt Woutersen nu voor heropening van de Muladares. „Dankzij die voerplekken kwamen de boeren op een goedkope wijze van hun dode vee af, met name schapen. Die voerplekken zijn vaak eeuwenoud. Op het platteland had vrijwel ieder dorp er eentje.” En de gieren waren verzekerd van voldoende voedsel. Een mooi staaltje samenwerking. Hoe anders is de situatie thans. Kees verhaalt over door honger verzwakte vale gieren, die niet eens meer kunnen vliegen. Die zich eenvoudig laten vangen. Ze worden in vogelopvangcentra opgelapt. De vogels na het revalideren weer loslaten heeft op dit moment echter geen zin, gelet op de voedselschaarste.

De voor de gieren fatale Aragonese wet is een uitvloeisel van aangescherpte Europese regelgeving inzake het voorkomen van besmettelijke veeziekten. Zonder enige vorm van inspraak of overleg met natuurorganisaties en de boeren zijn de Brusselse directieven in Aragon vertaald in een regionale wet, die volgens Woutersen veel strenger is dan noodzakelijk. „Het had best anders gekund, Europa laat daar ruimte voor. In dat geval moet 4 procent van de kadavers die naar Muladares gaan getest worden op besmettelijke veeziekten. Worden die niet aangetroffen, dan kunnen de voerplaatsen gewoon open blijven. Voor die aanpak is bijvoorbeeld gekozen in een andere Spaanse regio, Rioja.” De deur voor de voerplaatsen is door Brussel bewust op een kier gelaten, omdat de meeste aasetende roofvogels in Europa ernstig worden bedreigd. Naast vale gieren gaat het onder andere om aasgieren, lammergieren, rode en zwarte wouw. Brussel steekt miljoenen euro's in programma's voor bescherming en herintroductie van deze roofvogels.

Over de besluitvorming in de Pyreneeën regio velt Woutersen een hard oordeel. „Het regionale politieke systeem wordt gekenmerkt door arrogantie en vriendjespolitiek. Dat zou in Nederland niet meer kunnen.” Er is in 2005 een bedrijf opgericht voor het ophalen en verwerken van dood vee. Die firma heeft een monopolie. Boeren mogen alleen met dat bedrijf zaken te doen, er is geen concurrentie. „Ze kunnen zich tegen de ophaal- en verwerkingskosten verzekeren voor 18 euro per schaap per jaar. In Aragon levert dat 40 miljoen euro premiegeld per jaar op. Ik vrees dat een flink deel in de zakken van de politieke elite verdwijnt.”

Boeren zijn mordicus tegen de wet, ze vrezen scherpe verhoging van de premies. Toch durven ze geen kadavers meer in het land te laten liggen. „Er is veldpolitie die streng controleert. Hangt er ergens een wolk uitgehongerde gieren boven het land, dan weten de agenten dat er beneden een kadaver ligt. De boer krijgt een rechtszaak aan de broek,” aldus Woutersen. Hongerige gieren storten zich de laatste tijd wanhopig op nog levend vee. „Er zijn inmiddels honderden schapen gedood. Er gaat geen week voorbij zonder aanvallen. Bij één boer stortte een groep vale gieren zich bij de boerderij op een nageboorte van een schaap. De schaapskudde bevond zich in een door hekken omgeven

kraal, de dieren raakten hevig in de stress. Gieren zijn met een vleugelspanwijdte van 2,5 meter ook imponerende vogels. In de kraal kwamen door de paniek in één keer 300 schapen om het leven. Ze drukten elkaar dood."

De gierenmisère komt op een moment dat het deze vogels juist weer beter ging in Spanje. Tachtig procent van de Europese vale gieren leeft op het Iberisch schiereiland. Aragon fungeert als bolwerk voor deze aaseters. Ze spelen als opruimers een essentiële rol in de natuur en genieten volledige bescherming. Vale gieren uit Aragon worden gebruikt in verschillende herintroductieprogramma's, onder andere in de Alpen. Deze projectvogels zijn tijdens zwerftochten af en toe ook een poosje te gast in Nederland.

Verdomhoekje

Aasetende roofvogels zaten in Spanje heel lang in het verdomhoekje. Zo legden Spaanse boeren tot ver in de jaren zeventig van de vorige eeuw massaal aas uit, besprenkeld met het zeer giftige strychnine. Niet om gieren te doden, het ging in de eerste plaats om wolven uit te roeien. Maar gieren aten er ook van en stierven. Hoewel minder dan voorheen wordt er overigens nog steeds giftig aas uitgelegd, nu gericht op het doden van vossen en verwilderde honden, weer met gieren als onbedoelde slachtoffers. Een kwart eeuw geleden waren er nog slechts enkele duizenden gieren over. Bescherming en vermindering van de gifpraktijken leidden tot een opmerkelijk herstel. De Spaanse populatie vale gieren werd recent op 22.000 broedparen geschat. Woutersen weet zich in de strijd voor heropening van de Muladares gesteund door een aantal Spaanse natuurbeschermers, en door de bergboeren en hun schaapskuddes. Ook die willen terug naar de oude situatie.

Hoe nu verder? Woutersen: „Onze strategie is gericht op Brussel. Dáár moet de oplossing vandaan komen. Het kan toch niet zo zijn dat de EU de regionale overheid in de Pyreneeën ongemoeid laat, als hun kostbare natuurbeschermingsprogramma's gefrustreerd worden."